

Australian aboriginaalit

Australian alkuperäiskansat ovat Australian alkuperäistä väestöä. Vuoden 2006 väestönlaskennassa Australian alkuperäisasukkaiden eli aboriginaalien määrä oli 455 031, joka on 2,3 prosenttia Australian väkiluvusta.

Australia on ainoa manner, jossa koko alkuperäisväestö harjoitti metsästys- ja keräilykulttuuria aina nykyaikaan saakka. Vaikka heillä on kulttuurissaan useita samankaltaisuuksia muiden metsästäjä-keräilijäväestöjen kanssa, muodostavat he hyvin ominaislaatuisen ryhmän.

Ensimmäiset asukkaat saapuivat Australiaan Kaakkois-Aasian saarten kautta noin 60 000 vuotta sitten. Sen mahdollisti nykyistä matalammalla ollut merenpinta, jolloin maasiltoja pitkin pääsi liikkumaan. Joissakin paikoissa oli kuitenkin täytynyt käyttää veneitä, mikä oli maailmanhistorian vanhinta tunnettua merenkäyntiä. Noin 35 000 vuotta sitten asutus oli levittäytynyt koko Australian mantereelle, myös koillis- ja kaakkoisosiin. Tasmaniasta tuli saari noin 13 500–8 000 vuotta sitten kun merenpinta nousi, jolloin sinne levittäytynyt väestö jäi muista eristyksiin.

Alkuperäiskansoilta on löytynyt todisteita tuhkauksesta jo 40 000 vuoden takaa, ruumiin koristelusta 30 000 vuoden takaa ja pitkistä tavaroiden kauppamatkoista 10 000 vuoden takaa. On epäselvää, muuttivatko aboriginaalit Australiaan yhdessä vai useammassa aallossa. Alueella ei kuitenkaan ole nykytiedon mukaan elänyt ruumiinrakenteeltaan nykyihmistä alkukantaisempia ihmisiä. Australian koillisosista löytyneet pääkallot antavat merkkejä kahdesta ruumiinrakenteeltaan erilaisesta ihmistyyppistä, ja nykykäsitys on, että populaatiossa oli suurta vaihtelua. Joidenkin väitteiden mukaan eräs Murray-joella elänyt ihmisryhmä olisi harjoittanut itsensä koristelua kalloa muokkaamalla, mikä olisi johtanut erilaiseen ulkonäköön.

Osa Australian alkuperäiskansoista on muista nykyisistä alkuasukkaista fyysisesti selvästi poikkeavia negriittejä. Heitä kutsuttiin myös pygmeiksi, sillä miesten keskipituus on 140–150 cm ja naisten 15–30 cm vähemmän. Heitä asuu edelleen Pohjois-Queenslandissa, mutta viime vuosikymmeninä heidän yhteisönsä ovat sekoittuneet muihin alkuasukaskansoihin. Joidenkin tutkijoiden mukaan nämä negriittikansat ovat Australian ensimmäisten asukkaiden jälkeläisiä ja vanhempaa perua kuin muut, vasta kolmannessa muuttoaallossa saapuneet alkuasukkaat, jotka tultuaan syrjäyttivät negriitit. Joidenkin mukaan kysymys siitä, tapahtuiko Australian asuttaminen yhdessä vai kolmessa vaiheessa, ja se, ketkä olivat maanosan ensimmäisiä asukkaita, politisoitui 1960-luvulla yhtenäisyyttä korostavan aboriginaalien poliittisen liikkeen synnyn myötä.

Eurooppalaisten saapuessa vuonna 1788 aboriginaalit asuttivat koko mannerta ja olivat sopeutuneet kirjaviin ilmasto- ja luonnonoloihin aina kuumankosteista sademetsistä kuiviin autiomaihin. Arviot alkuperäisväestön lukumäärästä vaihtelevat 300 000 ja yli miljoonan välillä.

Alkuperäiskansat puhuivat yli kahtasataa kieltä. Useimmat ihmiset olivat kaksi- tai useampikielisiä. Sekä kielet että ihmisheimot olivat jakautuneet alueittain. Alueellisesti jakautuneita heimoryhmiä saattoi olla jopa viisisataa. Heimojen jäsenet muodostivat keskenään omalaatuisen tapakulttuurin, mutta ne eivät olleet taloudellisesti tai poliittisesti järjestäytyneitä. Useat heimot on nimetty ja jaoteltu niiden puhuman kielen mukaan, mutta tämä on harhaanjohtavaa, koska heimot muodostui pikemminkin asuinpaikan ja yhteisön mukaan. Minkäänlaista tietoisuutta etnisestä tai kansallisesta identiteetistä ei ollut. Myöskään heimojen väliset kulttuurierot eivät noudatelleet ekologisia alueita. Eri ryhmät olivat voimakkaassa kanssakäymisessä toistensa kanssa, kulttuurivaihtoa tapahtui laajalti ja erilaisia verkostoja muodostui sukulaisuuksien, avioliittojen, vaihtokaupan ja uskonnollisen kanssakäymisen myötä. Heimojen väliset raja-aidat ja konfliktitilanteet samoin kuin ”etnosentrismi” olivat yleisempiä tiheämmin asutuilla, luonnonvaroiltaan rikkaammilla alueilla.

Riku Viertola ja Patrik Rättö